

Çin Tarihinde Deniz Haydutluğu Olgusu ve 鄭一嫂 Zheng Yi Sao*

The Phenomenon of Piracy in Chinese History and 鄭一嫂 Zheng Yi Sao

Aslı Can DUMAN¹

*Bu çalışma "Tarihte Çinli Deniz Haydutları ve Faaliyetleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

ORCID: A.C.D. 0000-0002-1728-6864

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Aslı Can DUMAN (Yüksek Lisans Mezunu),
Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı,
Kayseri, Türkiye
E-posta: dmn.aslican@gmail.com

Başvuru/Submitted: 02.11.2020

Revizyon Talebi/Revision Requested:
02.11.2020

Son Revizyon/Last Revision Received:
11.12.2020

Kabul/Accepted: 11.12.2020

Atf/Citation: Duman, Aslı Can. "Çin Tarihinde Deniz Haydutluğu Olgusu ve 鄭一嫂 Zheng Yi Sao". *Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies* 38 (2021), 1-24.
<https://doi.org/10.26650/jos.820135>

öz

Çin coğrafi konumu itibarıyla, ilk hanedanından son hanedanına kadar neredeyse her dönemde deniz haydutlarının hedefi olmuştur. Deniz haydutları, var oldukları süre boyunca yasaları çiğnemeleri ve suçlu olma potansiyelleri ile bilindikleri için, daima denizlerde hüküm süren kötü kişiler olarak addedilirler. Ancak, Çin tarihine baktığımızda varlıkları M.Ö. 2000'li yıllara dayanan Çinli deniz haydutları ilkel toplumun doğası ve oluşumundan ayrı düşünülemez. Zoraki koşullar sonucu ortaya çıkmıştır. Merkezi otorite kurulana kadar kölelere uygulanan baskıdan kaçan halk denizlerde yaşamaya başlamış ve denizciliğin zor koşullarında yağma yaparak yaşamlarını sürdürmeye çalışmıştır. Zamanla deniz haydutluğu bir meslek haline dönüşmüş ve Çinli haydutlar hanedanlar boyunca denizlerde yelkenlerini dalgalandırmışlardır. Çin tarihinde, 張伯路 Zhang Bo Lu ayaklanması (M.S.109) ile resmi olarak Doğu Han Hanedanında deniz haydutluğu başlamıştır. Tarihsel süreçte, toplumsal gelişmeler ve teknolojik ilerlemeler ile deniz haydutluğunun kapsamı ve niteliği değişmiştir. Bazen sadece denizlerde, gemileri soyup, yağma yaparken bazen de dolaylı olarak ülkenin siyasetine dahil olmuşlardır. Son hanedan olan Qing Hanedanına (M.S. 1644-1911) gelindiğinde, deniz haydutluğu 鄭一嫂 Zheng Yi Sao ile doruğa çıkmıştır. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao eşinden kalan mirası devralarak Güney Çin Denzinde hüküm sürmeye başlamıştır. Ölen eşinin evlatlığı olan 張保仔 Zhang Bao Zi ile iş birliği yapıp, onlarca gemiye ve binlerce mürettebata sahip olmuştur. Denizlerde kendi yasalarını koymuş ve uymayan mürettebatlarını ölümle cezalandırmıştır. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao ve mürettebatı diğer deniz haydutlarına kıyasla, sadece kendi ülkeleri için değil, o dönemde Çin denizlerinde bulunan Batılı devletler için de tehdit unsuru oluşturmuştur. Sonları bir hapisanede ya da mezarda bitmemiştir. Aksine Qing Hanedanı ile müzakereler yaparak, geri kalan ömürlerini refah içerisinde geçirmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Çin Denizi, Deniz Haydutluğu, Korsanlık, Zheng Yi Sao, Ching Shih, Zhang Bo Lu, Denizcilik

ABSTRACT

Due to its geographical location, China has been the target of sea bandits in almost every period from the first dynasty to the last. Their existence in Chinese history dates back to the about 2000s B.C. Sea bandits are usually regarded as

villains who rule the seas, as they are known for their lifestyles of law-breaking and criminality. In many cases, however, Chinese naval bandits emerged as a result of forced conditions that cannot be considered apart from the nature and formation of their society. Until a centralized authority was established, people who escaped from the oppression of slavery started to live on the seas and tried to survive the difficult conditions of seamanship by plundering. Over time, piracy became a profession, and Chinese bandits sailed across the seas throughout the following dynasties. 張伯路 Zhang Bo Lu, who rebelled (A.D. 109) in the Eastern Han dynasty (A.D. 25-220), was the first person to be recorded in Chinese official records as a sea bandit, although there had been piracy activities before. Across history, the scope and nature of piracy has changed with social developments and technological advances. Sometimes they involved themselves in the politics of the country only on the seas, while robbing and looting, and sometimes indirectly with the people they are acting with. By the Qing Dynasty (A.D.1644-1911), piracy peaked with 鄭一嫂 Zheng Yi Sao, commonly known in English as Ching Shih. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao took over her husband's legacy and began to rule the South China Sea. Cooperating with 張保仔 Zhang Bao Zi, her deceased husband's adopted son, she owned dozens of ships with thousands of crew members. They made their own laws at sea and punished crews who did not comply with death. Compared to other naval sea bandits, 鄭一嫂 Zheng Yi Sao and her subjects posed a threat not only to their own country, but also to the Western states that were now operating in the Chinese seas. However, contrary to what we might expect today, she did not meet her end in a prison or a grave. On the contrary, by negotiating with the Qing Dynasty, she spent the rest of her life in prosperity.

Keywords: China Sea, Sea Bandits, Piracy, Zheng Yi Sao, Ching Shih, Zhang Bo Lu, Maritime

EXTENDED ABSTRACT

Piracy is as old as human naval activity. Due to its geographical location, China is a “peninsula civilization” surrounded by seas and oceans on three sides. Given these conditions, the presence of sea bandits is no surprise either. Dating back to the 2000s B.C., Chinese naval bandits emerged as a result of forced conditions that cannot be considered apart from the nature and formation of their society. Until a centralized authority was established, the people escaping from the oppression of slavery head for the sea and tried to survive by plundering in its harsh conditions.

Officially, according to records kept in the Eastern Han Dynasty (A.D. 25-220), the first mentions of piracy date back to earlier times when examined with today's knowledge and experience. People who escaped from the pressure and administration of the period and took shelter in the sea have created the necessary experience for future piracy activities. During the Eastern Han Dynasty, with the A.D. 109 rebellion of 張伯路 Zhang Bo Lu during the reign of Emperor 永初 Yong Chu (r. A.D. 107-113), piracy officially began in Chinese history. 張伯路 Zhang Bo Lu led 3000 people to fight against the authorities and plunder. The rebellion was eventually crushed, but it had now opened the way for later generations to view the sea from a different lifestyle.

Looking at the history of China, sea bandit activities increased or decreased depending on the social and economic conditions of each period. The scope and nature of piracy have also changed alongside technological developments and in parallel with trade. Sometimes piracy was carried out solely for the purpose of robbery, and sometimes it was a rebellion against the empire. It continued in this way until the Qing Dynasty (A.D.1644-1911).

The activities of the sea bandit鄭一嫂 Zheng Yi Sao, who lived during the reign of Qing Dynasty Emperor 嘉慶 Jia Qing (r. A.D. 1796-1820), holds an important place in both Chinese and world history. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao, who succeeded her naive husband 鄭一 Zheng Yi after his death, commanded thousands of sailors and hundreds of ships. Working with 張保仔 Zhang Bao Zi, who was 鄭一 Zheng Yi's adopted son, they gained unassailable power in the Chinese seas. While ordinary naval sea bandits are seen as nuisances for the government, 鄭一嫂 Zheng Yi Sao was considered a terrifying threat to the Qing Empire. However, the end of 鄭一嫂 Zheng Yi Sao and her people was neither like the previous Chinese sea bandits nor the some western pirates. She was not executed or imprisoned as was expected for pirates everywhere during this period. Instead, she made an agreement with the Qing Dynasty to abandon piracy in exchange for pardons and a secure retirement for herself and her people.

Giriş

Modern çağda da açık denizlerde ve okyanuslarda sorun teşkil etmeye devam eden deniz haydutları tarihin her döneminde kıyı ülkelerinin korkulu rüyası olmuştur. Antik Çağlarda kayıklar ile başladıkları faaliyetler, teknolojinin gelişmesiyle boyut değiştirmiştir. Bazen sadece hırsızlık ve yağmalar yaparak rahatsızlık oluştururken, bazen de ülkelerin ekonomik faaliyetlerinde ve siyasetlerinde rol oynamışlardır. Çin de bulunduğu coğrafya itibari ile deniz haydutlarından muzdarip bir imparatorluktur. Kadim bir uygarlık olan Çin, ilk hanedanından son hanedanına kadar neredeyse her dönemde deniz haydutlarının hedefi olmuştur.

Çin, yüz ölçümü bakımından oldukça geniş bir kıyı ülkesidir. Okyanus kıyısı olan bu ülke, uçsuz bucaksız sularında sayısız adalara ve nitelikli limanlara sahiptir. Bu sular sadece Çin için değil, deniz ticareti açısından dünyanın dört bir tarafından gelen denizciler ve tüccarlar için de büyük önem taşımaktadır. Farklı bir perspektiften bakıldığında, Çin suları, farklı milletlerin, dillerin, dinlerin ve kültürlerin harmanlandığı bir pota olarak değerlendirilebilir. Jeopolitik açıdan oldukça yararlı görünen bu platform bir yandan da tarih boyunca Çin için bir tehdit unsuru niteliğindedir. Deniz haydutluğu ve deniz ticareti birbirine paralel aktivitelerdir, deniz ticareti deniz haydutlarının geçinebilmesi için gereken uygun ortamı sağlar ve haydutluğun kalıplarını ve kapsamını şekillendirir.¹

Çin tarihinde Doğu Han Hanedanlığına kadar gerçekleşmiş yasa dışı denizcilik faaliyetleri günümüz şartlarında değerlendirildiğinde “deniz haydutluğu” özellikleri taşısa da, Çin’de “deniz haydutluğu” kavramı resmi kayıtlarda ilk kez Doğu Han Hanedanlığında, İmparator Yong Chu döneminde (Saltanat: M.S. 107-113) geçmiştir. Dönemde vuku bulan siyasi yolsuzlukların ve sıklıkla yaşanan doğal felaketlerin etkisiyle 張伯路 Zhang Bo Lu ayaklanır ve 3000 kişiye liderlik eder. 張伯路 Zhang Bo Lu, resmi Çin kayıtlarına ilk kez *deniz haydudu* olarak geçen kişidir.²

Çin sularında denizcilik faaliyetleri açısından Güney Çin Denizi coğrafi koşullar olarak uygun alanlardandır, bu sebeple burası dünyadaki deniz haydutluğu ve korsanlık faaliyetleri için en tehlikeli bölge olarak kabul edilir.³ Çin tarihinde deniz haydutluğu faaliyetleri, Ming Hanedanı döneminde (M.S. 1368-1644) zirveye tırmanmaya başlamış ve son hanedanlık olan Qing Hanedanlığı döneminde doruğa çıkmış akabinde düşüşe geçmiştir. Bu dönemde diğer dönemlerden farklı olarak göze çarpan durum Güney Çin Denizinde yelken açan kadın bir haydudun varlığıdır. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao, kadının gemide olmasının bile bir uğursuzluk sayıldığı dönemde onlarca gemiye, binlerce mürettebata ve ancak kayıt tutturarak miktarını belirlediği ganimetlere sahip olmuştur

1 Xu Ke, “Contemporary Maritime Piracy in Southeast Asia”, (Unpublished Ph.D Thesis) National University of Singapore, 2006, s.25.

2 Guangnan, Zheng, *Zhongguo Haidao Shi*, Huodong Ligong Daxue Chubanshe, Shanghai, 1998 (广南, 郑, 中国海盜史, 上海, 华东理工大学出版社, 1998) s.53.

3 Deng, Yingying, “China’s Legal Enforcement on Anti-Piracy in South China Sea”, *Asian Social Science*, Hainan, 2010, Vol:6, No:6, s.94.

1. Çin Tarihinde Deniz Haydutluğu

Çin hukukunda “korsanlık” diye bir kavram yoktur bunun yerine Çin, “korsan” kelimesine karşılık olarak “denizde soygun” terimini kullanmaktadır.⁴ Bunu Çince’de “海盜 Hai Dao” kelimesi karşılar. “海Hai” “deniz” ve “盜Dao” “hırsız, haydut, soygun yapmak, yağma, yağmalamak...” anlamlarına gelmektedir. Tarihi belgeler incelendiğinde aynı manaya gelen “海賊Hai Zei” ve “海匪Hai Fei” kelimeleri de kullanılır.

Korsanlık ve deniz haydutluğu toplum nazarında birbirine sıkça karıştırılan iki farklı kavramdır. “Korsan” kelimesinin kökü, “deniz soyguncusu” kökeninde Latince “pīrāta” kelimesinden ve “peiran” fiilinden kaynaklanan bir isim olarak “saldırgan” veya “yağmacı” anlamına gelen Yunanca “peirātēs” kelimesinden gelir. Türkçe’deki Korsan sözcüğü İtalyanca Corsaro’dan gelir, deniz akıncısı anlamına gelir. Genel olarak “Girişim” veya “Saldırı” anlamlarına gelir.⁵ Korsanlar hükümdardan, validen veya yarı özerk bir birimden aldığı yazılı veya sözlü ruhsatla düşman ülkelerin gemilerine saldırarak sonrasında bağlı bulunduğu kuruluşa komisyon ödeyen kimselerdir.⁶ 1856 yılında Paris Beyannamesi ile bir savaş usulü olarak da kullanılan, özel müteşebbis olan korsanlık lağvedilmiştir.⁷

Deniz haydutluğu, insanların denizler ve okyanuslar üzerinde ilk kez faaliyet göstermeleri kadar eskiye dayanır.⁸ Kayıtlara göre tarihte deniz haydutluğu eylemi ilk kez Ege Denizi bölgesinde yaşayan Giritliler tarafından gerçekleştirilmiştir.⁹ Girit bulunduğu konum itibari ile hem Antik Yunan zamanında (M.Ö. 800-146) hem de Roma zamanında (M.Ö. 8 yy.- M.S. 15 yy.) deniz haydutlarının sığınabildikleri bir merkez üssüdür.¹⁰ Antik Çağlarda başlayan deniz haydutluğu sorunu günümüzde de devam etmektedir. Temel olarak bakıldığında birbirine benzer eylemler olan korsanlık ve deniz haydutluğu faaliyetleri, 1982 tarihli Birleşmiş İller Deniz Hukuku Sözleşmesinde yer alan maddeler ile keskin çizgilerle ayrılmışlardır. Sözleşme, deniz haydutluğunu üç ana başlık altında tanımlamıştır. Tanımlamaya göre, deniz haydutluğunu nitelikleri arasında eylemin açık denizde veya hiçbir devletin kapsamı altında olmayan bir yerde gerçekleştirilmiş olması, kişinin eylemi kendi menfaati için yapmış olması ve eylemin özel bir gemi ya da hava taşıtı ile gerçekleştirilmiş olması yer alır. Bunun dışında eylemin deniz haydutluğu sayılabilmesi için en az bir gemi kullanılmış olması gerekir. Gemi içinde

4 Yingying, “China’s Legal Enforcement on Anti-Piracy in South China Sea”, s. 94.

5 Jean Edmond Randrianantenaina, *Maritime Piracy and Armed Robbery Against Ships: Exploring the Legal and the Operational Solutions. The Case of Madagascar*, New York: Division for Acean Affairs and The Law of Sea Office of Legal Affairs, 2013 s.2.

6 Akif Emre Öktem, Bleda Rıza Kurtardcan, *Deniz Haydutluğu ve Korsanlık: Tarihi ve Hukuki Boyutlarıyla*, İstanbul: Kaptan Yayıncılık, 2011, s.14.

7 Seha Meray Lozan, “Bazı Türk Antlaşmalarına Göre Korsanlık ve Deniz Haydutluğunun Yasaklanması”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1963, Cilt 18, Sayı 03, s.188

8 Tacettin Çalık, “Uluslararası Hukukta Deniz Haydutluğu ve Somali Açıklarındaki Deniz Haydutluğu ile Mücadele”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt.7, Sayı.1, 2017, s.400.

9 Douglas R. Burgess Jr., “Hostis Humani Generi: Piracy, Terrorism and a New International Law”, 13U. Miami Int’l&Comp. L, Vol:13, Issue: 2, 2006. s,19

10 Alfred S. Bradford, *Flying The Black Flag: A Brief History Of Piracy*, Praeger, USA, 2007, s.30.

mürettebatın isyan etmesi gibi eylemler haydutluk sayılmaz.¹¹ Kısaca tanımlayacak olursak korsanlık devlet izni ile yapılan bir tür özel teşebbüs, korsan ise hükümdardan aldığı ruhsatla düşman gemilerine saldırarak, onları yağmalayan ve sonra hükümdara komisyon ödeyen kişidir. Korsanlığın ortaya çıkış noktası ise deniz donanması yeterince gelişmemiş devletlerin denizlerdeki bir tür savunma gücü olmakla birlikte bazen devlet hazinesini zenginleştirme yöntemlerinden biri olarak kabul görmüştür. Deniz haydutluğu ise, hiçbir resmi kurum ve kuruluşa bağlı olmadan, denizlerde diğer gemilere karşı gerçekleştirilen, soygun, yağma ve her türlü taciz eylemleridir. Korsanlık ve deniz haydutluğu arasındaki farkı gözeterek, değineceğimiz vakalar Çin denizlerinde meydana gelen deniz haydutluğu faaliyetleridir.

1.1. Jeopolitik ve Coğrafi Konum Bağlamında Deniz Haydutluğu Açısından Çin Suları

Çin, doğusu ve güneyi açık denizlerle kaplı, yüzölçümü çok geniş bir yarımada ülkesidir. Uçsuz bucaksız Çin sularında yıldızlar gibi saçılmış 600'den fazla ada bulunmaktadır. Açık sulardaki adalar haydutların hayallerindeki doğal oluşumdur; coğrafi olarak mükemmeldirler, yönetimden uzak olduğu için de devlet otoritesinin zayıf olduğu alanlardır. Adalarda toplanan deniz haydutları buraları üs olarak kullanırlar. Sahil şeridindeki limanlar da bu haydutların faaliyetleri açısından büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda ticaret ve ekonomi olarak dünyaya meydan okuyan Çin'in, bu büyük güce sahip olmasında, uzun sahil şeridi boyunca sayısız nitelikli limanların katkısı da vardır.

Haydutlar gölgelerde, toplumun saçaklarında, coğrafi olarak yalıtılmış alanlarda faaliyet gösterirler.¹² Genellikle dağ, ova, bataklık, orman ve nehir ağzı gibi uzak ve erişilmez yerleri, endüstri dönemi öncesi yolculuğun doğal olarak yavaş ve zorlu olduğu ticaret yollarını ve anayollarını seçerlerdi. Bu konumlar rastgele seçilmiş yerler değildir. Sessiz ve ıssızdırlar. Ulaşım ve iletişim kolay değildir. Bu özellikler de haydutların yapacakları eylemlere uygun bir alan sağlamaktadır.¹³ Bu yargılardan yola çıkıldığında konumu itibarıyla Çin sularında deniz haydutluğu faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi çok olağan bir durumdur.

Çin suları, yalnızca Asya'dan değil, dünyanın dört bir yanından farklı halkların birbirleriyle her türlü etkileşim kurduğu bir platformdur. Çok sayıda insan için bir geçiş alanı ve gelir kaynağı olmuştur. Tarih boyunca bölge, Hindistan'dan, Güneydoğu Asya'dan ve modern çağa yaklaştıkça Japonya, Avrupa ve Afrika'dan göç almıştır. Göçmenlere, misyonerlere, tüccarlara, denizcilere ve kölelere ev sahipliği yapmıştır. Birbirleriyle ve yerli halklarla iç içe geçmiş, birbirleriyle evlenmiş ve bazen de mücadele etmişlerdir. Bölgede yaşayan ve çalışan çeşitli etnik gruplar arasında kalıcı, sistematik ve sürekli etkileşim 16. yüzyıldan sonra hâkim olmuştur.¹⁴

11 Öktem, *a.g.e.*, s.68.

12 Richard W. Slatta, Eric J., *Hobsbawm's Social Bandit: A Critique and Revision*, North Carolina State University, A Contracorriente, 2004, s.22.

13 Eric J. Hobsbawm, *Haydutlar*, çev. Fatma Taşkent, İstanbul: Logos Yayıncılık, 1974, s.13.

14 Robert J. Antony, *Elusive Pirates, Pervasive Smugglers: Violence and Clandestine Trade in the Greater China Sea*, Hong Kong University Press, 2010, s.3

Gemi ve deniz taşımacılığı, bölgenin can damarı haline gelmiştir. Bölgeye yüzyıllar boyunca ev sahipliği yapan Çinli ve Hintli tüccarlar, 16. yüzyıla gelindiğinde Avrupalı tüccarlar ve maceracılar tarafından ziyaret edilmeye başlanmıştır. 18. yüzyılın sonlarına doğru, büyük Çin denizlerinin deniz ekonomisi sofistike hale geldi ve aynı zamanda eskisine kıyasla daha da canlandı. 1819 yılında kurulduktan sonra, Singapur da bu engin deniz ağına eklendi. Ticaret yolları, büyük sınır boyları birbirleriyle ve Avrupa ile Amerika'daki küresel pazarlarla birbirine bağladı. Bu ticari modeller, yüksek emperyalizm döneminde de devam etti ve genişledi.¹⁵

1.2. Çin Tarihinde Deniz Haydutluğunun Doğuşu

Çin'in resmi tarih kayıtları incelendiğinde Doğu Han Hanedanlığı dönemine kadar deniz haydutluğu hakkında resmi bir kayıt bulunmamakla birlikte resmi olarak *deniz haydutluğu* kavramı da henüz yoktur. Ancak bu dönemde yaşanan bazı olaylar daha sonraki dönemde ortaya çıkacak olan haydutluk faaliyetlerine temel oluşturması açısından önem arz etmektedir.

İlkel toplumun geç döneminde, özel mülkiyet sistemlerinin ortaya çıkmasıyla, diğer insanların bu mülklere soygun yapması toplumsal bir fenomen haline gelmiştir. Karadaki bu mülk sorunu daha sonra Çin sularına da yansıdı ve denizde de mülk soygun olayları baş göstermeye başladı; bu olaylar daha sonra karşımıza çıkacak *deniz haydutluğu* tanımına uygun nitelikteydi. Tarih köle toplum sürecine girdiğinde, denizde aktif olan insanlar esasen kaçak köleler ve Doğu 夷 Yilerdi.¹⁶¹⁷

Kıyı bölgelerinde, kölelerin bir kısmı sahiplerine karşı çıkarak denize kaçtılar. O insanların faaliyetleri günümüz çerçevesinden bakıldığında erken dönem *deniz haydutları* haline geldi. Doğu Yiler, Çin'in doğu kıyısında yaşardılar ve “Kesilmiş/Kısa Saç ve Dövmeli Vücut” geleneğine sahiptiler, kıyı şeridinde yaşadıkları için hayatlarını denizcilikten sağlardı. Xia İmparatoru 杼 Zhu ve Shang İmparatoru 紂 Zhou'nun (yaklaşık M.Ö. 1075-M.Ö. 1046) yanı sıra, İlkbahar ve Sonbahar Dönemlerindeki (M.Ö. 770-476) 吳 Wu beyi 闔閭 He Lü, arka arkaya Doğu 夷 Yi'lere saldırdı. Savaştan kaçmak için birçok Doğu 夷 Yi halkı denize kaçtı ve adalarda toplandılar. Bu kişiler sonraki dönemlerde *deniz haydutları* olarak adlandırıldı.¹⁸

15 Antony, *a.g.e.*, s.3

16 东夷人 Dong Yi Ren. Efsanevi balıkçılık, avlanma ve yazma yaratıcısı olarak anılan İmparator 伏羲氏 Fu Xi Shi'nin torunları olduklarına inanılır. 夷 Yi terimi klasik metinler içinde yabancılar için kullanılan başlıca terimdir. 夷 Yi sözcüğünün anlamı düzlük, düz, düzleştirme ve ortadan kaldırmak gibi anlamları bulunmaktadır. Fal yazıtlarında geçtiği haliyle ‘insan’ imine benzerliği dikkat çekicidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gürhan Kırılın, *Eski Çin'in Ötekisi Türkler*, Ankara: Gece Kitaplığı, 2014, s.68-73.

17 Zheng, *a.g.e.*, s.53

18 Zheng, *a.g.e.*, s.21

Qin ve Han Hanedanı dönemlerinde 越 Yue halkı¹⁹ denizcilik faaliyetlerinde rol oynarlardı. Yaşamlarını Güneydoğu kıyısında sürdüren 越 Yue halkı ile ve Doğu 夷 Yi halkı birbirlerine benzerlerdi, 越 Yue halkında da ‘Kesilmiş/ Kısa Saç Dövmeli Vücut’ geleneği vardı. Balıkçılık, avcılık ve giyim üretimi ile uğraşırlardı ve yelken konusunda da iyiydiler. Qin İmparatoru 秦始皇 Qin Shi Huang²⁰ M.Ö. 223 yılında Doğu Çin Denizi’ne asker göndererek ve Shaoxing valiliğini kurdurttu ve M.Ö. 233 dan M.Ö. 226 e kadar güneye birkaç kez daha asker gönderdi. 閩越 Min Yue’yi yendi, 閩中 Min Zhong valiliğini kurdu. 南越 Nan Yue’lere boyun eğdirdi, 南海 Nan Hai valiliğini kurdu. Bunun üzerine Yue halkı Jiang Hai’ya kaçtılar ve Qin askerlerine karşı direndiler. Bu dönemdeki 越 Yue halkının denizlerdeki faaliyetleri, Doğu Han Hanedanlığı’nın son yıllarında, deniz haydutlarının tarih sahnesine resmen girmeleri için gereken tecrübeyi edinmelerini ve koşulları oluşturmalarını sağladı.²¹

1.3. İlk Resmi Kayıt: 張伯路 Zhang Bo Lu İsyanı

Doğu Han İmparatoru 永初 Yong Chu’nun tahta çıktığı dönemde (M.S. 107) siyasi yolsuzluklar ve sıkça yaşanan doğal afetler, imparatorluğu çıkmaza sokmuştu. İmparatorun ilk yılından ikinci yılına kadar ülkede deprem ve sel gibi felaketler ardı ardına meydana gelmişti. Halk fakirlik ve kıtlıkla boğuşuyordu. Zenginler ve mülk sahipleri zaten zayıf durumda olan insanların mallarını yağmalayarak bu durumu fırsata çeviriyorlardı.

Doğal afetler, yağmular ve zorlu koşullar her zaman Çin tarihinde imparatorlukların sonunu getiren en büyük olaylardan olan halk ayaklanmalarını da beraberinde getirirdi. İmparator 永初 Yong Chu’nun üçüncü yılında (M.S. 109) 張伯路 Zhang Bo Lu ayaklandı. Çin’in kıyı eyaleti Shandong’da, 張伯路 Zhang Bo Lu, liderliğini yaptığı 3000 kişiden oluşan silahlı birliğini kurdu.²² 張伯路 Zhang Bo Lu askeri kıyafetler giydi, kendini ‘General’ ilan etti ve bugünkü doğu Shandong’da yaklaşık 3000 kişilik destekçisiyle, sahile yakın bölgelere baskın düzenledi ve birçok yetkili kişiyi öldürdü. Bölgedeki haydutlar kendini “General” ilan eden 張伯路 Zhang Bo Lu’ya katıldı. Böylelikle 張伯路 Zhang Bo Lu ise Çin tarihinde kendinden 海賊 Hai Zei olarak bahsettiren ilk kişi oldu.²³

19 Doğudaki Shandong eyaletinden Güneydoğu Çin’e ve hatta Sichuan havzasına kadar M.Ö. birinci 1000 yıl ile M.S. 1000 arasında yaşamış olan kıyı şeridi boyunca yaşamış olan, Çinli olmayan halktır. Tarihi kayıtlar Yuelerin bugünkü Guangxi’nin batısını ve hatta Kuzey Vietnam’ı işgal ettiğini söyler. Fujian’daki Min Yue Guangdong’daki Nan Yue halkları da antik dönemdeki Yuelerle ile aynı kabul edilmektedir. 越人 (Online: 08.12.2020) <https://baike.baidu.com/item/%E8%B6%8A%E4%BA%BA/22219625>

20 İlkbahar-Sonbahar döneminde sayıları yüzü bulan beyliklerden güç mücadelesinde başarılı olan yedi beylik sonraki dönem olan Savaşan Beylikler dönemini başlatmışlardır. Devletin beyliklere ayrılmasıyla iç savaş çıkmış ve diğerlerine kıyasla zayıf olan Qin beyliği bu mücadelelerden başarıyla çıkmış ve Qin’deki ilk imparatorluğu kurmuştur. Qin Beyi 政 Zheng kendini imparator ilan etmiş ve Qin’in ilk imparatoru anlamına gelen 秦始皇 Qin Shi Huang Di unvanını almıştır. Fezva Görez “Beyliklerden İmparatorluğa Giden Süreç ve İlk İmparator 秦始皇 Qin Shi Huang Di” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Ankara, 2011, s. 26.

21 Zheng, *a.g.e.*, s.21

22 Guangnan, *a.g.e.*, s.53-54.

23 后汉书·張法滕馮度楊列傳·5·張法滕馮 Houhan Shu·Zhang Fa Teng Feng Du Yang Liezuhan·5·Zhang Fa Teng (Online 10.12.2020) <https://ctext.org/dictionary.pl?if=en&id=75133>

İmparatorluk, memur 王宗 Wang Zong'u görevlendirerek Hebei ve Liaoning illerini kapsayan idari bölgeye gönderdi. Qingzhou valisi 發雄 Fa Xiong'a, askerlere liderlik ederek, haydutlara karşı saldırıya geçmesi için emir verildi. Çatışmalarda, 張伯路 Zhang Bo Lu'nun başarısızlığı yüzlerce insanın ölümüne ve yaralanmasına, çok sayıda mal ve silah kaybına mal olmuştu. Buna rağmen 張伯路 Zhang Bo Lu'nun hala savaş gücü bulunmaktaydı.²⁴

İmparator 永初 Yong Chu denizleri ve kıyıları rahatlatmak için af bildirisi yayınladı. Yetkilendirilen 王宗 Wang Zong, valileri ve eyalet liderlerini topladı ve haydutlara karşı güç kullanmaya karar verdiler fakat imparatorluk memuru 發雄 Fa Xiong'a göre askerinin böyle bir durumda atağa geçmesine gerek yoktu ve bunu şu şekilde belirtmişti: "Eğer isyancılar denize açılıp yakın adalara gitselerdi, onları ortadan kaldırmak daha zor olurdu. Af kararı geldiğine göre, isyancıları rahat hissettirmek ve onları koruma altına almak için birliklerimizi geri çekmek daha iyidir. Kesinlikle daha sonra dağılacaklardır ve sonra çok fazla güç kullanmadan onları kontrol altına alabiliriz."²⁵Buna rağmen, 張伯路 Zhang Bo Lu gidişattan memnun olmayıp rotasını Liaodong'a çevirip, adaya sığındı.²⁶

永初 Yong Chu iktidarının beşinci yılının (M.S. 111) bahar mevsiminde haydut gemisi Shandong'a geri döndü ve 張伯路 Zhang Bo Lu ve mürettebatı tekrar yağmalar yaptıktan sonra Qingzhou valisi 發雄 Fa Xiong'u da bozguna uğratıp, Liaodong'a geri döndü. 遭李久 Zao Li Jiu gibi memurlar hücumla geçti, haydutlar kaçtılar ve dağıldılar; hükümete karşı yürütülen deniz haydutluğu faaliyetleri sona erdirildi.

張伯路 Zhang Bo Lu, Doğu Han Hanedanlığının hakimiyetini etkileyen kıyı bölgelerini dokuz gruba bölerek, isyanı hükümete karşı başlatıp, ilerletmişti. O ve çetesi kırmızı ve kırmızı rengin tonlarını kendilerini temsil etmek için kullanmışlardı. Kırmızı başlık takıp, koyu kırmızı kıyafet giyerlerdi.²⁷Daha sonraki dönemlerde 張角 Zhang Jue'nin²⁸ başlattığı köylü ayaklanması tarafından taklit edilmiştir. 張伯路 Zhang Bo Lu'nun çıkardığı bu isyandan etkilenen insanlar daha sonraki dönemlerde dikkatlerini deniz kıyılarına yönelttiler. Öyle ki, yüzyıllar sonra Ming Hanedanlığına gelindiğinde İmparator 隆慶 Long Qing döneminde (Saltanat: 1567-1572), 黃一龍 Huang Yi Long ve 林大春 Lin Da Chun, haydut 張伯路 Zhang Bo Lu'nun isyanını içeren 潮陽縣誌 Chao Yang Xian Zhi'dan ve İmparator 永初 Yong Chu döneminde tutulan kayıtları derleyerek resmi otoriteleri ve halkı uyarmışlardır.²⁹

24 Guangnan, *a.g.e.*, s.56.

25 后汉书·張法滕馮度楊列傳·5·張法滕馮 Houhan Shu·Zhang Fa Teng Feng Du Yang Liezuhan·5·Zhang Fa Teng Feng (Online 10.12.2020) <https://ctext.org/dictionary.pl?if=en&id=75133>

26 Guangnan, *a.g.e.*, s.56.

27 Guangnan, *a.g.e.*, s.56.

28 Doğu Han Hanedanlığının son döneminde çıkan Sarı Sarıklılar İsyanı'na (M.S. 184) liderlik etmiştir. İsyan bir yıldan kısa bir süre içerisinde imparatorluk tarafından bastırılmıştır. Tarihsel olarak Sarı Sarıklılar İsyanı Üç Krallık döneminin başlangıcı olarak kabul edilir. 張角 Zhang Jue'nin, Dao düşünce ekolünün savunucusu iddia edilir. 張角 (Online:11.12.2020) <https://baike.baidu.com/item/%E5%BC%A0%E8%A7%92/1103>

29 Zheng, *a.g.e.*, s.57.

2. Tarihsel Süreçte Çin Tarihindeki Deniz Haydutluğunun Genel Durumu

Çin’de deniz haydutları resmi olarak Doğu Han Hanedanlığı döneminde tarih sahnesine çıkmalarıyla tarihsel süreçte yerlerini almışlardır. Deniz haydutluğu faaliyetleri, gerçekleştiği dönemin şartlarına göre biçim ve kapsam olarak değişim ve gelişim gösterir. Yaşanılan teknolojik gelişmeler ve insanların sosyal yaşantıları, kişilerin içinde bulunduğu maddi ve manevi her türlü koşullar dönemin deniz haydutluğu eylemleri üzerinde etkilidir.

Doğu Jin Hanedanı döneminde, Çin tarihindeki ilk büyük deniz haydutluğu eylemi yaşanmıştır. İmparator 隆安 Long An’ın tahta çıkışından yaklaşık iki yıl sonra M.S. 398’de, 孫恩 Sun En ve 盧循 Lu Xun de, 張伯路 Zhang Bo Lu gibi silahlı ayaklanmaya liderlik ettiler. İsyana İmparator 義熙 Yixi’nin (Saltanat: M.S. 405-418) yedinci yılına kadar yaklaşık 12-13 yıl sürdü. İsyana milyonlarca insan dahil oldu. Denizde, nehirde ve karada yürütülen isyan büyük yıkım yarattı. Hükümet yetkililerine karşı saldırı eylemlerinde bulundular ve çok sayıda yetkiliyi öldürdüler. İmparatorluk hazinesine yağma yaptılar; köklü zengin ailelerin mülklerine el koyarak kendilerine onları cezalandırmışlardır.³⁰

Sui (M.S 581-618) ve Tang (M.S. 618-907) döneminde de haydutluk faaliyetleri, kendilerine yeni yönler ekleyerek devam etmiştir. Sui imparatoru 焯 Yang (Saltanat: M.S. 604-618) döneminde ülkenin güney kıyılarında, hanedan karşıtı haydutluk eylemleri yaşanmış; okyanus adeta savaş alanına dönmüştür. Tang hanedanı zamanında İmparator 李淵 Li Yuan (Saltanat: M.S. 618-626) döneminde hanedan aynı anda 12 eyalette deniz haydutlarına karşı mücadele etmiştir. İmparator 李世民 Li Shimin (Saltanat: M.S. 626-649) de haydutlara karşı mücadele eden imparatorlardan biriydi, yetkililer güneyde savunma hattı oluştururken, deniz haydutları doğuda yükselişe geçmiştir. İmparator 天寶 Tian Bao (Saltanat: M.S. 742-756) da kendi döneminde deniz haydutluğu faaliyetleri ile ilgilenmiştir. Tang Hanedanlığının altıncı imparatoru 天寶 Tian Bao 天寶 zamanında (M.S. 743), Zhejiang’ın doğusunda, haydut 吳令光 Wu Ling Guang isyan çıkarmış ve Jia嘉 valiliğine saldırmıştır. Yine 天寶 Tian Bao’nun saltanat döneminde (M.S. 744), 吳令光 Wu Ling Guang tekrar kalabalık bir gruba liderlik etmiş ve 台 Tai ve 明 Ming olmak üzere iki bölgeyi yağmalamıştır. İmparator, bölgedeki valilere, güç birliği yapıp, 吳令光 Wu Ling Guang’a saldırımları emrini vermiştir. Nisan ayında 吳令光 Wu Ling Guang bozguna uğratılmış ve öldürülmüştür.³¹

Tang Hanedanı dönemi deniz haydutluğu faaliyetleri incelendiğinde, diğer haydutluk faaliyetlerine kıyasla, 黃巢 Huang Chao isyanına destek veren deniz haydutları, deniz haydutluğunun farklı bir yönünü ortaya koymuştur. İmparator 李儼 Li Xuan (Saltanat: M.S. 873-888) döneminde 王仙芝 Wang Xian Zhi ve 黃巢 Huang Chao, Shandong bölgesinde köylü ayaklanmasına liderlik ettiler. 王仙芝 Wang Xian Zhi’nın yenilgiye uğramasıyla liderliği tamamen eline geçiren 黃巢 Huang Chao, dönemin başkenti Chang-An’a saldırdı. Tang İmparatorunu devirdi ve kendi hükümetini kurdu.³² 黃巢 Huang Chao ve ordusu geçtikleri bütün

30 Zheng, *a.g.e.*, s.71.

31 Zheng, *a.g.e.*, s.78.

32 S. Can Yolaç, “Herkes İçin Çin Tarihi Siyaset Kültür ve Medeniyet”, Ankara: Olasılık Yayınevi, 2016, s.147.

şehirlerde yağma yapmışlardır, bundan payını başkent bile almıştır. 黃巢 Huang Chao'nun köylü ayaklanmasına binlerce insan dahil olmuştur. Bunların içinde deniz haydutları da vardır. Dönemde aktif olan deniz haydutları, 黃巢Huang Chao'nun ordusu kıyı kesimlere geldiğinde, onlara destek verip, Tang Hükümetine karşı güçlerini birleştirmişlerdir. Örneğin, 黃巢Huang Chao'nun köylü ordusu Fuzhou kıyılarına ulaştığında deniz haydutları ile birleşmişlerdir. Fujian eyaletinde, Jiang denizine yayılmış olan filolar Doğu Jin Hanedanlığından bu yana feodal yönetici sınıfına karşı mücadele veriyordu. Böylelikle onlar 黃巢Huang Chao'nun köylü ordusunu memnuniyetle karşılamışlardır. Bazı kaynaklara göre, bazen deniz haydutlarıyla da iş birliği yapıp, önemli şehirleri ele geçiren黃巢 Huang Chao'nun, isyanının kökenleri, köylüler üzerindeki aşırı sosyal istikrarsızlık ve ağır mali yükler üzerine geçer.³³

Song Hanedanı (M.S. 960-1279) döneminde feodal toplumdaki gelişmeyle beraber halkın refah seviyesi artmıştır. Büyük kanal projesinin sağladığı avantajlarla³⁴ güneyde de ticaret ve tarım gelişmiş, kuzey ve güney arasında ekonomik bir denge oluşmuştur. Çin içersinde üretilen mallar denizaşırı ticaret ile diğer ülkelere tanıtılmış, diğer bir deyişle uluslararası ilişkilerde ticaretin temeli atılmıştır. Bu durum, deniz haydutları için yeni bir gelir kapısı oluşturmuştur. Zengin ticaret gemileri haydutlar için hedef haline gelmiş ve onların, 'ne kadar ticaret o kadar soygun'³⁵ mottosunu güçlendirmiştir. Diğer yandan zengin ailelerden taraf olan bazı imparatorlar yüzünden, köylülerinin çoğunun toprağına el koyulmuş ve insanlar toprağını işleyemez hale gelmiştir. Ağır vergi yükleri ve akabinde gelen hırsızlıklar çeşitli isyanların çıkmasına sebep olmuştur. İyice zayıflayan halk çareyi yasadışı denizcilik faaliyetlerine başlamakta bulmuştur. Song ve Yuan (M.S. 1279-1368) Hanedanlarında yaşamış olan ünlü haydutlar; 黎盛Li Shen, 朱聰 Zhu Cong, Zhang 張清Qing, 鄭廣 Zheng Guang, 朱清Zhu Qing, 張瑄 Zhang Xuan, 黎德Li De, 方國珍 Fang Guo Zhen'dir.³⁶

Çin feodal toplum yapısı gelişerek Ming Hanedanlığı geç dönemine girdiğinde, haydutluk faaliyetleri de yükselişe geçmişti. İlk Ming İmparatoru 洪武Hongwu'dan (Saltanat: M.S. 1368-1398), son Ming İmparatoru 崇禎 Chong Zheng'a (Saltanat: M.S. 1628-1644) kadar haydut faaliyetleri devam etti ve birçok güçlü haydut grupları birbiri ardına ortaya çıkıyordu. Moğol-Yuan devletinin çöküşü ve Ming Hanedanlığı'nın kurulmasıyla Çin sularındaki değişim, ilişkilerin kalitesini önemli ölçüde değiştirmişti. Yuan'ın çöküşü, Çin Denizlerinin yeniden parçalanmasına yol açmıştı. Özel deniz ticareti, özellikle 1371'de *deniz ticareti yasaklama politikası*'nın³⁷ başlatılmasıyla büyük yara almıştır. Fakat Çin bile resmi olarak henüz denizlerden

33 Adam Fong, *East-West Center Working Papers*, International Graduate Student Conference Series, No: 26 2006, s.1.

34 大运河Da Yun He. Büyük Çin Kanalı, yapımı M.Ö.5 'e dayanır. Dünyanın en eski ve en büyük kanalı. 大运河 (Online: 09.12.2020) <https://baike.baidu.com/item/%E5%A4%A7%E8%BF%90%E6%B2%B3/35356>

35 亦商亦盜Yi Shang Yi Dao.

36 Zheng, *a.g.e.*, s.23.

37 海禁政策Hai Jin Zheng Ci. Ming Hanedanlığı hükümeti tarafından 14. yüzyılda denizcilik işlerine uygulanan bir dizi kısıtlayıcı politika. Angela Schottenhammer, "China's Rise and Retreat as a Maritime Power", *New Discourses on China's Role in East Asian Maritime History*, 2017, Chapter XI, s.202.

çekilmemiştir.³⁸ Hatta bu yıllarda dünyaca üne kavuşmuş Müslüman Amiral 鄭和Zheng He'nin Doğu Asya'ya olan yedi seyahati dikkat çeker. İmparator 洪武Hongwu karada mücadele etmeyi seçmişken İmparator 永樂Yongle (Saltanat: M.S. 1403-1424) denizlerle ilgileniyordu.³⁹

İmparator 洪武Hongwu, deniz aşırı ticareti baskılayarak ve haraç sistemini yeniden yapılandırarak geleneksel Çin değerlerini geri getirdiğine inanırken, İmparator 永樂Yongle aksine, Amiral 鄭和Zheng He'yı deniz seyahatlerine ve keşiflere gönderdi. 鄭和Zheng He'nin yolculukları boyunca 永樂Yongle, kıyı bozukluğuna, Çin hegemonyasına ve deniz kemiği üzerindeki devlet gücüne karşı koymuştu.⁴⁰ Fakat 1405 yılında başlayan seyahatler, 1433 yılında İmparator 永樂Yong Le'nin ölümünden sonra yapılan yedinci seyahat ile beraber sona ermiştir. Bu seyahat esnasında 鄭和Zheng He hayatını kaybetmiş ve cesedi, mezar olarak denize atılmıştır. 鄭和Zheng He'nin son seyahati, Çin'in de denizlerdeki son aktivitesiydi. Sonrasında 鄭和Zheng He'nin devasa filosu çürümeye terk edilmiştir. Konfüçyüsçü⁴¹ geleneklere göre zaten bu seyahatlere çıkılmaması gerekiyordu, çünkü geleneklere göre bu seyahatlere yapılan harcama israftı. 1433 yılında tüm deniz seyahat defterleri yakılmıştır.⁴² Çin gemilerinin kıyı sularının dışında seyretmesi veya insanların yurtdışına seyahat etmesi yasaklandı. İmparatorluk tersaneleri kısa süre içerisinde okyanus aşırı giden büyük gemiler yapma kapasitesini kaybetti, bunların yapım şartnamelerini bile ellerinde tutamadılar. 鄭和Zheng He'nin büyük seyahatleri bile neredeyse unutulmuştu.⁴³ Batılı uzmanların yorumlarına göre seferlerden vazgeçilişi, dönemin yasakları Çin üzerinde birçok açıdan olumsuz etkisi olmuştur. Çin'in denizlerdeki nüfuzunu kaybetmiş olması, gelecek yüz yıllarda Avrupalı devletlerin bölgedeki kolonizasyon faaliyetlerini kolaylaştırmıştır.⁴⁴ Ming imparatorluğunun denizden elini ayağını tamamen çekmesi olağan şekilde deniz haydutlarının işine gelmiştir. Bu dönemde Çin sularında Çinli deniz haydutlarının dışında Japon deniz haydutlarının varlığı da söz konusudur, diğer bir adıyla 倭寇Wokou'lar.⁴⁵

Çinceye “Japon deniz haydutları” veya “cüce haydutlar” olarak tercüme edilen 倭寇Wokou, Çin ve Kore kıyılarını yağmalayan deniz hayduduydular. Kökenleri Japonlara dayanıyordu fakat içlerinde nadiren Japon bir deniz haydudu bulunabilirdi. Bu haydut topluluğuna zamanla diğer

38 Robert Antony, Angela Schottenhammer (eds.), *Beyond the Silk Roads: New Discourses on China's Role in East Asian Maritime History* [East Asian Maritime History, 14] (Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 2017) [International conference *Beyond the Silk Road: Asian Maritime History and Culture* 海上絲路的延伸：亞洲海洋歷史及文化, China Maritime Museum Shanghai (August 19-23 2015)].

39 Susan Wise Bauer, *Rönesans Dünyası*, Çev. Mehmet Morah, İstanbul: Alfa Yayınları, 2014, s.698.

40 Victor E. Teo “Southeast Asia between China and Japan”, England: Cambridge Scholars Publishing, 2012 s.8.

41 M.Ö. 551-479. Konfüçyüs'in ilk adı Qiu'dur. İlkbahar ve Sonbahar Döneminde Lu Beyliği'nde dünyaya geldi. Çin ve dünya tarihinde önemli yere sahip düşünürlerden biridir. Siyasetle ve eğitimle ilgilenmiştir. 3000'e yakın öğrenci yetiştirdiği bilinmektedir. Zhou Hanedanı'ndan (M.Ö. 1046-256) kalan şiir, tarih, ritüeller ve müziğe ilişkin belgeleri, kayıtları yeniden düzenlemiştir. Wen Haiming, *Çin Felsefesi*, çev. Aysu Güneysu, Kaynak Yayınları, 2014, s.32-33.

42 Fatma Ecem Ceylan, “Müslüman Çinli Amiral Zheng He'nin Aile Tarihi'ne Genel Bir Bakış”, *Current Research in Social Sciences*, Cilt: 2, Sayı: 2, Ankara, 2016, s.38.

43 John Morris Roberts, *Kısa Dünya Tarihi*, Çev: Mehmet Tanju Akad, İstanbul: İnkılap Yayınları, 2017, s.17.

44 Yolaç, a.g.e., s.176.

45 Ryan Lancaster, “Piety over Piracy: The Shaolin Monks' Victory against Wokou”, *Saber and Scroll Historical Journal*, 2014, Vol. 3: Iss. 4, Article 5, s.39.

milletler de dâhil oldular, öyle ki kendi içlerinde Portekizli kimseler bile barındırıyorlardı.⁴⁶倭寇 Wokouların siyasi güdülerine değinmek gerekir. Başlangıçta, Japon deniz haydutlarının ortaya çıkmasının nedenlerinden biri, Çin tarafından Japonya'ya uygulanan deniz ambargolarıydı. Bir diğer neden, Japonya'daki gıda kıtlığının, pirinç maliyetini artmaya zorlaması ve insanların açlıktan muzdarip olmasıydı. Yoksulluk ve açlık, yasadışı faaliyetler için genellikle kıskırtıcı bir neden olarak değerlendirilebilirdi. Haydutlar kıyı bölgelerini yağmalayıp, istila ediyorlardı. Önceden bir şekilde deniz haydutlarıyla mücadele eden imparatorluk, denizciliğe dair yaptırımları yüzünden savunmasız hale gelmişti ve bir dizi ağır stratejiler benimsemişti. Bu stratejilere göre, haydutlar ve isyancılar için çekici olan sahil boyunca, nüfusun kaldırılması gerekiyordu. Bu durum haydutların eylemleriyle kıyaslandığında, yerel topluluğa daha fazla zarar verecek bir rahatsızlıktı. Büyük bir nüfusun, yetersiz gıda maddeleriyle yetinmeye çalışması, emekçilerin topraklarından yoksun olması, huzursuzluk ve zor şartların bir araya gelmesi, Güneydoğu Çin'deki muazzam bir nüfus değişikliğine katkıda bulunmuştu. Araziden ayrılanlardan bazıları Fujian-Guangdong sahillerinde balıkçı veya deniz haydudu olmuşlardır.⁴⁷Kanunsuzluk Çin kırsallarına enjekte olduğunda Ming imparatorluğu kıyılarını savunamazken, Mingli Shaolinler devreye girdi ve 倭寇 Wokoular'a karşı savaştılar. 16. yüzyılın başlarında ve hanedanın son yıllarında Shaolin keşişleri devlete güvenilir bir askeri alternatif sağladı. 1550'ye geldiğinde, Shaolin Tapınağı yaklaşık 1000 yıllık varlığını sürdürüyordu. Yerleşik rahipler, Ming'in her yerinde, Kung Fu'yu özel ve son derece etkili kullanımları nedeniyle efsaneydi. Henan suçlularına ve haydutlara karşı yerel operasyonlara katıldılar ve Çin'in güneydoğu kıyılarında sinsi haydutlarla savaştılar. Ulusal savunmaya katkıları Shaolin keşişlerinin devlet desteğini de almasını sağladı.⁴⁸

Bir bütün olarak bakıldığında, Ming ve Qing dönemi, Çin'de deniz haydutluğunun altın çağı olarak düşünülebilir. Robert Antony'ye göre, kabaca 1522-1810 yılları arasında, Çin'deki deniz haydutluğu, boyut ve kapsam bakımından dünyanın başka hiçbir yerinde olmamış eşsiz bir büyüme yaşamıştı. Yaklaşık 300 yıllık süreç boyunca haydutluk faaliyetlerinde üç büyük zaman diliminde dalgalanmalar meydana geldi: biri 1522'den 1574'e kadar, diğeri 1620'den 1684'e kadar ve üçüncüsü 1780'den 1810'a kadar. Bu üç zaman dilimi deniz haydutluğu bakımından, güçleri deniz dünyasındaki emperyal devletleri gölgede bırakan dev haydutluk eylemlerinin yükselişi ile karakterize edilebilirdi. 1810'dan sonra, elbette, deniz haydutluğu bitmedi; ancak değişen şey, Çin deniz haydutluğunun altın çağında görülen büyük ölçekli haydutluk faaliyetlerinin ortadan kalkmasıydı. Diğer zamanlarda hem öncesinde hem de sonrasında, küçük çaplı da olsa deniz haydutluğu tamamen bitmemişti. Ming ve Qing devletleri, deniz haydutluğunun bazen yükselişleri ve düşüşüyle birlikte, büyük haydutluk sorunuyla başa çıkmak için kıyıyı savunma ve baskılama stratejileri tasarlamak ve uygulamak zorunda kalmıştır.⁴⁹

46 Lancaster, "Piety over Piracy: The Shaolin Monks' Victory against Wokou", s.39.

47 Charles Ralph Boxer, "Piracy in the South China Sea", *History Today*, XXX, 2012, s. 40-44.

48 Lancaster, "Piety over Piracy: The Shaolin Monks' Victory against Wokou", s.39.

49 Y.H. Teddy Sim, *The Maritime Defence of China: Ming General Qi Jiguang and Beyond*, Springer, Singapur, 2017, s.44.

Qing Hanedanı dönemine (M.Ö. 221-206) gelindiğinde gerek Çin toprakları gerekse Çin suları daha karmaşık bir vaziyet almaya başlamıştır. Ming Hanedanının devrilmesi ve Qing Hanedanının kurulması eş zamanlı olarak gerçekleşiyordu. Qing Hanedanı dönemindeki deniz haydutluğu faaliyetleri esasen Qing'e karşı direniş mücadelelerinden başladı.

Qing İmparator'u 順治Shun Zhi (Saltanat:1644-1661) başkenti ve askeri birlikleri Pekin'e taşıdı. Doğaçlama olarak göreve getirilen yetkililer Güney'e gönderildi. Her yeri yağmaladılar, yakıp yıktılar. Halkın nefretini kazandılar. Yeni yönetimden memnun olmayan halk güçlerini yönetim karşıtı güçlerle birleştirdi. Bu hususta 鄭成功Zheng Chenggong güçlü bir örnektir. Vatanperver 鄭成功 Zheng Chenggong, Ming Hanedanlığının, Qing istilalarına karşı son direniş kalesi olarak nitelendirilebilir. 鄭成功 Zheng Chenggong'un annesi Japon, babası ise Çinlidir. Altı yaşına geldiğinde Japonya'dan Çin'e gelmiştir. İmparatora sadakatin temel prensip olarak öğretildiği Konfüçyüsçü eğitim merkezi *Taixue 'de* eğitim almıştır. 1645'te, Qing ordusu Ming Hanedanını devirmek için harekete geçtiğinde 鄭Zheng askeri bir pozisyonda yer alıyordu. Öyle ki kendisine, imparator tarafından “başarı” anlamına gelen 成功 Chenggong ismi de verilmiştir.⁵⁰

鄭成功Zheng Chenggong'un babası 鄭志龍 Zheng Zhilong bir süre Qing Hanedanına karşı direnmiştir fakat 1646'da teslim olmuştur. Akabinde 鄭成功Zheng Chenggong aile donanmasını ele almıştır ve etrafındaki hâlihazırda bulunan, babasının müritlerini arttırmıştır. Zamanla, güneydeki Ming direnişinin en büyük güçlerinden biri haline gelmiş ve 1645'ten 1661'e kadar Qing ordularına karşı hem karada hem denizlerde savaşmıştır. Qing Hanedanlığına karşı büyük başarılar elde eden 鄭成功Zheng Chenggong, deniz haydutlarından da yardım almıştır. Hatta kayıtlarda, deniz haydutları ile iş birliği yapmak için 南澳Nan Ao adasına gittiği yer alır.⁵¹

3. 鄭一嫂Zheng Yi Sao

Qing Hanedanı dönemindeki haydutluk faaliyetlerinin ana karakteri olan 鄭一嫂Zheng Yi Sao, kesin kayıtların bulunamamasıyla birlikte 1775 yılında Çin'in Guangdong eyaletinde doğduğu düşünülmektedir. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'un asıl ismi 香姑Xiang Gu'dur, fakat ataerkil toplum getirisi olarak düşünürsek, eşi 鄭一 Zheng Yi ile tarih sayfalarındaki yerini almıştır.

鄭一Zheng Yi, 17. yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdürmüş olan deniz haydudu bir aileye mensuptur. Kendisi de haydut olan 鄭一Zheng Yi, bir eş alma zamanının geldiğine karar verdikten sonra, bazı fahişelerin kaçırılmasını emretmişti. 香姑Xiang Gu kaçırılan kadınlar arasında en güzeliydi. Ondan kendisiyle evlenmesi istemiş ve 香故Xiang Gu da 鄭一Zheng Yi'nin evlenme teklifini kabul etmiştir.⁵²

50 Chong Wang, “Interpreting Zheng Chenggong; The Politics Dramatizing A Historical Figure In Japan, China, Taiwan (1700-1963)” Master Thesis, Hawaii University, 2007, s.5.

51 Zheng, *a.g.e.*, s. 283

52 Laura Sook Duncombe, *Pirate Women; The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Chicago Review Press, 2017, Vol.11.

Evlilik gerçekleşikten bir süre sonra çift bugünkü Vietnam'da, Tay Son İsyanı'na karışmıştır. Tay Son liderleri, Çinli haydutların, kendilerine destek vermeleri için para ödemişlerdir. Keşmekeş bir çeteyken onları profesyonel birer savaşçı grubuna çevirmişlerdir. İsyanın sonlanmasından hemen sonra grup içinde anlaşmazlıklar meydana gelmeye başlamıştır. 1805'te 鄭一Zheng Yi, deniz haydutlarını güçlü bir konfederasyona getirecek plan tasarladı. Deniz haydutlarını altı ayrı filoya böldü. Her filonun kendi kaptanı vardı ve her filo farklı renkteki bayraklar ile temsil ediliyordu.⁵³

Bunlar;

· 吳知青 Wu Zhi Qing tarafından yönetilen ve *Doğu Denizin Belası* olarak bilinen Sarı Bayraklı Filo

· 郭婆帶 Guo Po Dai tarafından yönetilen Siyah Bayraklı Filo

· 烏石二 Niao Shi Er ve 麥有金 Mai You Jin tarafından yönetilen Mavi Bayraklı Filo

· 梁寶 Liang Bao tarafından yönetilen Beyaz Bayraklı Filo

· 李相清 Li Shang Qing tarafından yönetilen Yeşil Bayraklı Filo

· 鄭一 Zheng Yi tarafından yönetilen Kızıl Bayraklı Filo'dur.

Bu filoların hepsi, 鄭一 Zheng Yi'ye rapor vermektedir. Bu da statü olarak 鄭一 Zheng Yi'nin diğer filolardan üstün olduğunu ortaya koymaktadır. 鄭一 Zheng Yi başarılı iki yıl geçirmiştir. Sürekli olarak filosuna yeni gemiler eklemiş ve sandıklarına da yeni ganimetlerle doldurmuştur.⁵⁴

鄭一 Zheng Yi 1807 yılında ölür. Kesin kayıtlar bulunmamakla birlikte bazı kaynaklara göre fırtınada boğularak öldüğü veya da savaş sırasında öldüğü rivayet edilir. 鄭一 Zheng Yi'nin ölümü filoda büyük bir boşluk yaratmıştır. Örgütün ve sistemin çökmemesi için, diğer deniz haydutlarının da saygı duyduğu ve güvendiği birinin liderliğe geçmesi gerekiyordu. 鄭一 Zheng Yi'nin yerine, kendisinden daha derin izler bırakacak olan eşi 香故 Xiang Gu geçer. Daha sonra da ismi 鄭一嫂 Zheng Yi Sao olarak anılır. Yani *Zheng Yi'nin Dul Eşi*.⁵⁵

İlk bakışta liderliğe geçmesi radikal bir karar gibi görülse de aslında ölen kocasından kalan mirası devralan 鄭一嫂 Zheng Yi Sao, dul kalmış sıradan bir kadındır. Denizcilik hayatı tehlikeliydi ve sıkça insanların ölümüne sebebiyet verebilen bir platformdu. Ölen eşin ardından bıraktığı sorumlulukları da hala hayatta olan eşin üstlenmesi standart bir prosedürdü.

Kızıl Bayraklı Filo'ya lider olduktan sonra 鄭一嫂 Zheng Yi Sao filonun gücünü daha da artırdı, 300-400 gemiden⁵⁶ oluşan bir silahlı filoya sahipti ve 16.000'den fazla kadından, erkekten ve hatta çocuklardan oluşan birliği vardı. Bunların arasında 張保 Zhang Bao, 蕭稽蘭 Xiao Ji Lan, 蕭步龍 Xiao Bu Ao, 梁皮保 Liang Pi Bao gibi liderler de vardı. Liderliğe geçtikten sonraki ilk işi kaptanlığa birini atamaktı ve o da 張保 Zhang Bao'yu seçmişti.⁵⁷

53 Duncombe, *Pirate Women; The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Vol:11.

54 Duncombe, *Pirate Women; The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Vol.11.

55 Duncombe, *Pirate Women; The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Vol.11.

56 Geleneksel Çin yelkenlisi.

57 Zheng, *a.g.e.*, s.306.

張保仔Zhang Bao Zi olarak da bilinen 張保Zhang Bao aslında Xinhui ilçesindeki, Jiangmen balıkçılarından birinin oğluydu. 15 yaşındayken 鄭一Zheng Yi, Jiangmen'a saldırıp, onu esir olarak gemiye almıştır. Akıllı ve cesur tavırlarıyla ön plana çıkan 張保Zhang Bao'nun bazı kaynaklara göre, 鄭一Zheng Yi tarafından evlatlık edildiği de yazmaktadır.⁵⁸ 鄭一Zheng Yi onu grup lideri yapmıştır. 鄭一Zheng Yi'nin ölümünden sonra Kızıl Bayraklı Filo'nun yönetimi için鄭一嫂 Zheng Yi Sao'a yardım etmiştir ve başka bir tabirle 鄭一嫂Zheng Yi Sao'un sağ kolu olmuştur. Hatta bazı batılı kaynaklarda evlendikleri bile yazmaktadır.⁵⁹ 鄭一嫂 Zheng Yi Sao ona gerçekten aşık mı olmuştu ya da bu evlilik sadece kendini daha güçlü ve sağlam bir konuma getirmek için uygulanan bir strateji miydi bilinmez fakat bu birleşme emperyal güçler de dahil olmak üzere onlara karşı çıkmaya çalışan herkesi geride bıraktı ve Kızıl Bayraklı Filo'ya ezici zaferler kazandırdı.

Gençlik yıllarıyla ilgili çok fazla bilgi edinemediğimiz鄭一嫂Zheng Yi Sao ile ilgili kesin olan şudur ki; yaşadığı dönemin şartlarına bakıldığında ve diğer kadınlarla kıyaslandığında oldukça sıra dışı bir hayat sürmüş olmasıdır. Tüm zamanların en iyi kadın haydudu sayılabilecek olan鄭一嫂Zheng Yi Sao bu kadar az bilinmesinin sebebi toplumsal yapının tarihi sayfalara yansımaları olarak değerlendirilebilir. Bu durumu anlayabilmek için o dönemin şartlarını da göz önünde bulundurmalıyız. Bir yandan Konfüçyüsçü değerler bir yandan ataerkil toplum yapısı içerisinde dünyaya gelmiştir. O dönemde kadının yeri belliydi; arka plan. Bir kadının varoluş sebebi iyi bir eş olmak ve oğul sahibi olmaktı denilebilir.

O dönemde kız çocukları erkek çocuklarına kıyasla, aile içindeki statüsü daha düşüktü, sonuçta gelecekte başka bir aileye gidecek olan bir bireye enerji harcamak doğru bulunmuyordu. Kendi evlerinde misafir gibi görülen kızların evlenecekleri insanı ebeveynleri seçerdi. Kadının bu konuda söz hakkı yoktu, olamazdı. Belirli bir yaşa gelen kız çocuğu başka bir aileye gelin olarak giderdi ve artık o ailenin bir üyesi olurdu. Kendi ailesiyle kalıcı bağlarını koparan kadın, ev ahalisinin en düşük rütbelisi olarak aileye dahil olur, ancak bir erkek çocuk doğurursa güç ve söz hakkı elde edebilirdi. Çünkü erkek çocuk kız çocuk gibi değildi, o bir varisti ve soyun devamlılığını sağlayacak kişiydi, annesi babası için gurur kaynağıydı. Fakat kadın bir oğul veremiyorsa bu sefer devreye ikinci bir kadın girer. İkinci kadının haneye dahil olma amacı bellidir; aileye bir mirasçı vermektir. Literatürde her ne kadar ikinci kadın kötü olarak gösterilip, değersizmiş gibi aksedilse de gerçeği yansıttığı söylenemez. Erkek evlat her şeyi değiştirme gücüne sahiptir. En büyük hayat gayesi erkek evlat sahibi olmak olan kadının vazifesi bununla sınırlı değildi, ev işlerinden de sorumluydu. Evde aktif rolü olan kadının dış dünyada yeri yok denecek kadar azdı. Zengin ailelerde bu durum daha çok göze çarpar. Erkekler serbest iken o dönemin şartları soylu kadınları eve kapatıyordu; ama maddi durumu daha zayıf olan ailelerin kadınları için bu pek geçerli değildi. Her ne kadar eşlerinin gölgesinde olsalar da onların da yaşamsal giderlerini karşılamaları için çalışmaları gerekiyordu.⁶⁰

58 Karl Friedrich Neuman, *History of The Pirates Who Infested The China Sea, From 1807 to 1810*, London, 1831, s.12

59 Duncombe, *Pirate Women; The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Vol:11.

60 Ku Hung-Ming, *Çin Halkının Zihniyeti*, Doğu Batı Yayınları, 2013 s. 89-107.

Ülkenin kıyı kesiminde yaşayan halk kaçınılmaz olarak denize daha aşınaydı, kadınlar da öyle. Ufak çaplı kıyı ticaretinde rollerini üstleniyorlardı. Ömrü dalgalarla boğuşarak geçen denizcilerin ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Belki de yoksulluğun kadınlara zoraki getirmiş olduğu çalışma hakkı 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'u yukarı çeken bir unsurdur.⁶¹

Tarihte kadın olsun, erkek olsun hiçbir haydutun komutası altında bu kadar çok gemi ve haydut bulunmamıştı. Askeri stratejilerden ve yönetim disiplininin yoksun olan bu eğitimsiz kadın, kocaman Qing donanmasını titretecek güce sahip müthiş bir karşı güç oluşturmuştur. Tarihte kayda geçen çoğu haydut, vatandaşı bulunduğu hükümet için sadece rahatsız oluştururken, 鄭一嫂 Zheng Yi Sao Qing hükümeti için bir terör unsuru olarak kabul edilebilir; Qing hükümetinin diğer ülkelerle olan ticari ilişkilerini etkilemenin yanı sıra diplomatik ilişkilerini de etkilemiştir.

Kimse 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'nun durdurulabildiğini göremezdi. Qing donanması onun karşısında çaresizdi. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'ya karşı kullanabilmek için İngilizlerden *Merkür*'ü ödünç istemek durumunda kalmışlardır. İngiliz gemisi de 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'ya zarar verememiştir. Qing Hükümeti bu kez de, aşına oldukları Portekiz hükümetinden yardım alabilmek için müzakere etmek zorunda kalmışlardır. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'yu bu da yıldırımamıştır, birliği Lantou Adasının kıyılarındaki kuşatmanın üstesinden de gelmiştir. Onu yok etmek için gönderilen gemileri saptırmayı başarmıştır. Bazı Kanton yetkilileri gösteriyi görmek için yelken açtıklarında, 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'nun yerine kendi güçlerinin yok olduğuna şahit olmuşlardır. Qing hükümetinin, deniz haydutluğu bitirmek için beklediği büyük hesaplaşma zamanı hiç gelmemiştir.⁶²

鄭一嫂 Zheng Yi Sao tecrübeli bir hayduttur. Halkın desteğini de alıp, yedek bir destek oluşturmak için Guangdong'da nehir kıyılarına kara üssü oluşturmuştur. Birlikleri kontrol altında tutmak adına aşağıda verilmiş olan üç tane kural belirlemiştir;

- *Eğer birisi gemiden aşağı izinsiz inerse tutuklanır ve kalabalık içinde kulakları delinir. Aynı hata tekrarlanırsa bu sefer ölüm cezasına çarptırılır.*
- *Ganimetler kaydedilmeden önce bir iğne iplik dahi alınmamalıdır. Ganimetler 10 eşit parçaya bölünür; bunlardan ikisi mürettebatın hakkıdır. Kalan diğer sekiz parça ise ortak hazine olarak saklanır. İzinsiz bir şey alınmamalı aksi takdirde ölümle cezalandırılır.*
- *İzin olmaksızın köylerden tutsak edilen kadınlar üzerinde hakka sahip olunamaz. Kadınlara şiddet uygulayan veya onları eş olmaya zorlayan ölümle cezalandırılır.⁶³*

Bu maddeleri 鄭一嫂 Zheng Yi Sao bizzat mı ilan etmiştir yoksa kendi yazıp kocası 張保 Zhang Bao'nun ismi altında mı yayınlamıştır tartışma konusudur. Çinli kaynaklar bu kuralları 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'un oluşturduğunu iddia etse bile batılı yazar Dian Murray maddeleri 張保 Zhang Bao'nun yazdığı ihtimali üzerinde durur. Fakat kesin olan şudur ki bu üç maddenin getirmiş olduğu kısıtlamalar, haydutların halka ilişkilerinin bir nebze de olsa daha iyi olmasını sağlamıştır.

61 Duncombe, *Pirate Women; The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Vol 11.

62 Duncombe, *Pirate Women; The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Vol.11.

63 Zheng, *a.g.e.*, s. 306.

Haydut kavramına alışan halk, onlara kötü davranmak yerine günlük ihtiyaçlarını giderip, onlara yardım etmişlerdir. Ama haydutlar da aldıkları şeyleri karşılıksız bırakmıyorlardı. Diğer tüm malların tutarı köylülere ödeniyordu. Herhangi bir şey parası ödenmeden veya zorla alınırsa ölümle cezalandırılıyordu. Bu kurallara herkes uyuyordu. Bu şekilde鄭一嫂 Zheng Yi Sao karada da sırtını yaslayabileceği bir destek oluşturmuştur.

鄭一嫂Zheng Yi Sao disiplin sahibi bir kumandandı. Alınıp verilen her şeyi kati suretle kaydını tutturuyordu. Ne yağmalanıp veya soyulduysa düzenli olarak kayda geçiriliyordu. Filosunun altındaki haydutlar ortak fondan ihtiyaçlarını karşılayabilirdi fakat kimseye özel bir yaptırım uygulanmazdı. Eğer bir savaş, çatışma veya saldırı herhangi bir adam, alandan ayrılırsa, ilerde veya geride olmasına bakılmaksızın genel bir toplantıda ona suçlama yapılabilir ve neticesinde suçlu bulunarak kafası kesilebilirdi.

鄭一嫂Zheng Yi Sao denizlerde komutanlık kabiliyetini sergilemişti. O denizlerde, denizcilik hayatında ipleri ele almıştı. İnci Nehri'nin ağzına askeri birlik kurduymuştu. Guangzhou'nun dış ulaşımını ve ticaret yollarını kontrol altına almıştı. Hükümeti şoka uğrattırıyor, denizlerde başarılı savaşlar sergiliyordu. Aşağıda 鄭一嫂Zheng Yi Sao'un yaptığı savaşların, 郑广南 Zheng Guangnan'ın kitabında verilen halinin Türkçeye çevirisi yapılmıştır.

3.1. 孖洲Ma Zhou Savaşı

İmparator 嘉庆Jia Qing saltanatının 13. yılının, Temmuz ayında, Guandong'da, 林国良 Lin Guo Liang 25 filoya liderlik etmiş ve Kızıl Bayraklı Filo'ya saldırmıştır. 鄭一嫂Zheng Yi Sao saldırı istihbaratını çoktan almıştı ve张保 Zhang Bao'nun liderliği altındaki güçlerini göndermişti.

林国良Lin Guo Liang, planın ne olduğunu bilmiyordu, 孖洲Ma Zhou okyanusuna gelmişti. Pusu kuran 张保Zhang Bao, 林国良Lin Guo Liang'ın filolarını dört taraftan kuşatmıştı. 张保 Zhang Bao komuta gemisini almış ve ilerlemişti. 林国良 Lin Guo Liang, 张保Zhang Bao'yu gemide, orduya liderlik yaparken görmesi üzerine, topçu atışını başlatmıştır. 张保Zhang Bao adeta bir tanrı gibiydi, mermiler denize düşüyordu, ona isabet etmiyordu. 林国良 Lin Guo Liang ve askerlerinin bilmediği bir şey vardı; 张保Zhang Bao yıllardır denizlerdeydi ve engin bir tecrübeye sahipti. Birçok savaş ve saldırı geçmişti başından. Topçuların performanslarına ve mermilerin menzillerine aşinaydı. Geminin pruvasında duruyordu ve geminin mesafesini görsel olarak kontrol edebiliyordu.

Denizde ortalık karışmıştı ve 10 gemi bir araya gelmişti. 张保Zhang Bao bunu fırsatla çevirdi. Bütün askerlere aynı anda ateş etmelerini emretti. Gemilerine mermiler yağın hükümet askerleri kaçıyorlardı. 张保Zhang Bao, çete üyesi 梁皮保Liang Pi Bao'un ve haydutların doğrudan林国良Lin Guo Liang'ın, gemisine çıkmasına yardım etti. Askerler öldürülüp, 林国良Lin Guo Liang canlı olarak ele geçirildi. Kızıl Bayraklı filo bir kez daha zafer elde etmişti. Zaferi kutlamak için 鄭一嫂Zheng Yi Sao, liyakat/unvan sırasına göre haydutlara ödülleri, yiyecek ve içecekler verdi.⁶⁴

64 Zheng, a.g.e., s.307.

3.2. 孙全谋Sun Quan Mou İle Savaş

İmparator 嘉庆Jia Qing saltanatının 14. yılının Şubat ayında Guandong valisi Sun Quan Mou subaylara ve askerlere liderlik etti. 100'den fazla pirinç gemisiyle⁶⁵ Kızıl Bayraklı Filo'ya saldırmak için Guangzhou Körfezi'ne yelken açtı. 郑一嫂Zheng Yi Sao önceki savaşlarda da olduğu gibi erkenden hazırlıklara başlamıştı. 张保Zhang Bao'dan 10 dan'dan fazla gemiyi, düşmanla karşılaşmak için hazırlamasını istedi. Ayrıca 梁皮保Liang Pi Bao'ya bir haydut filosuna liderlik etmesini ve adamlarıyla, hükümet askerlerinin arkasından habersiz saldırı yapmasını emretti. 萧嵇兰Xiao Xu Lan ve 萧步Xiao Bua'ya da on savaş gemisiyle birlikte sağ ve solda beklemelerini emretti.

孙全谋Sun Quan Mou'nun emrindeki pirinç gemileri, 张保Zhang Bao'nun gemileriyle karşılaştı ve savaş başladı. 郑一嫂Zheng Yi Sao hemen filolara bir işaret gönderdi ve 孙权某Sun Quan Mou'nun kuvvetlerinin kuşatılmasını istedi. 郑一嫂Zheng Yi Sao, iki taraf savaşırken haydutlardan oluşan ordusunu bizzat yönetti. 孙权某Sun Quan Mou'un adamlarını darmadağın ettiler. 郑一嫂Zheng Yi Sao'un Kızıl Bayraklı Filo'su ağır kayıplar vermesine rağmen bu savaşı da kazandı ve 14 pirinç gemisini kendi filosuna ekledi.⁶⁶

3.3. Guangzhou Okyanus Savaşı

Aynı yılın Haziran ayında, Guandong'da kumandan 许廷珪Xu Ting Gui, 60 gemilik bir donanmaya kumandanlık yaparak Kızıl Bayraklı Filo'yu yok etmek için yola çıktı. Yağmurlarla, fırtınalarla karşılaştı, rüzgârlardan ve yağmurlardan korunaklı Xiang Shan'da demirledi. Durumdan haberdar olan 郑一嫂Zheng Yi Sao akabinde risk alarak, 张保Zhang Bao'dan 200 gemi ile birlikte saldırıya geçmesini istedi. Amaçları fırtınalardan kaçmak olan askerler bir anda kendileri kaos ortamı içinde buldular.

梁皮保Liang Pi Bao, 许廷珪Xu Ting Gui'nin askerlerine savaşmaları için emirler yağdırırken gördü. Panikleyip denize atlayan memurlar oldu. 许廷珪Xu Ting Gui o kadar zavalliydi ki, kılıcıyla boğazını keserek intihar etti. Gemiden atlayarak kurtulan memur 向石岐Xiang Shi Qi kaçtığı yol boyunca pirinç tarlalarını, mülkleri, zengin fakir demeden köylüleri yağmaladı. Bu durum halkın, 郑一嫂Zheng Yi Sao'un lehine olarak memurlardan ve askerlerden nefret etmesine neden oldu.

郑一嫂Zheng Yi Sao'nun üst üste elde ettiği bu başarılar Qing Hükümetini telaşlandırmaya başlamıştır. İmparator 嘉庆Jia Qing, Guandong ve Guanxi eyaletinin valisini hemen değiştirdi, 百龄Bai Ling'e Guandong'da hizmet etmesini ve haydutları yakalaması için kasabada oturmasını emretti. 百龄Bai Ling göreve geldikten sonra donanmayı güçlendirdi ve haydutlara saldırdı. Ayrıca hırsızlık yapanları cezalandırdı. Haydut güçlerini ekonomik anlamda zayıflatmak için abluka altına alıp, sonra onları yenmek için asker gönderdi. Limanlar yetkililer tarafından kapatılmaya başlatıldı. Vaziyeti gören 郑一嫂Zheng Yi Sao, 张保Zhang Bao'ya 200 gemiyle

65 米艇 Mi Ting.

66 Zheng, a.g.e., s.308.

ile Xiang Shan, Dong Guan, Xin Hui, Pan Yu, Shun De ve diğer ilçelere gitmek üzere emir verdi ve limanların kapatılmaması için mücadele başlattı. Yerel halk ve tüccarlarla iş birliği yapıp, malzeme tedarik sorununu çözüme kavuşmasını istedi.

鄭一嫂 Zheng Yi Sao Kızıl Bayraklı Filo'ya komutanlık yaparken bir yandan Qing Hanedanlığına karşı mücadele edip bir yandan da batılı kapitalist ülkelerin saldırılarına karşılık veriyordu. Kızıl Bayraklı Filo'yu batılı gemileri ele geçirmeye yönlendirdi. Birçok İngiliz ve Hollandalı gemi onun kurbanı oldu. İnci Nehri'ndeki İngiliz gemisini de bombalamıştı.⁶⁷

Zirveyi gören her şey/kişi aynı zamanda düşüşe de geçer. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao için de durum böyledir. O dönemde deniz haydutları yakalandıklarında başları halka açık bir şekilde sergileniyorlardı. Bu ağır bir cezaydı. Konfüçyüsçü öğretilere göre ruhun bir sonraki dünyaya geçebilmesi için tüm vücudunun aynı yere gömülmesi önemliydi.⁶⁸ 鄭一嫂 Zheng Yi Sao ve yoldaşlarının başına böyle bir şey gelmedi. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'un sonu kanlı veya dramatik şekilde de bitmemiştir.

鄭一嫂 Zheng Yi Sao'un denizlerdeki saltanatını sallayan unsur iç muhalefetti. Siyah Bayraklı Filo'nun lideri 郭婆帶 Guo Po Dai, Kızıl Bayraklı Filo'nun liderliğini istiyordu. Siyah Bayraklı Filo, Kızıl Bayraklı Filo'dan sonra en güçlü filoydu. İki büyük filo çok kez birlikte çalışmışlar ve savaşmışlardır. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao mantıklı bir kadındı; ömrünün sonuna kadar deniz haydutluğuna devam edemeyeceğini biliyordu ayrıca bir de şimdi muhalifler söz konusuydu. Ortaklık dostça bozulmuştu. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao af teklifinde bulunan Qing hükümetine gitmiştir. 1810 yılında 張保 Zhang Bao ve bir hükümet yetkilisi arasından gerçekleşen başarısız bir müzakereden sonra 鄭一嫂 Zheng Yi Sao müzakerelere bizzat liderlik etmeye başlamıştır.

Müzakereler iki gün içinde neticelenmiştir. Deniz haydutları kazandıkları tüm parayı ellerinde tutabilecekler ve istedikleri takdirde orduda görev alabileceklerdi. 張保 Zhang Bao donanmada bir pozisyon ve kendine özel bir filo bulundurma izni almıştır. Anlaşmaya dahil bir kısım hükümet tarafından ödenen ve haydutların karadaki sivil yaşama geçişine yardımcı olmak için kullanılacak büyük miktarda paraydı. Hükümetin, haydut faaliyetlerini durdurmakta yetersiz kaldıklarını kanıtladığı için, 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'a, ne istiyorsa sunmaktan başka seçeneği yoktu. Tüm gücü elinde bulunduran 鄭一嫂 Zheng Yi Sao bu avantajı çok iyi kullanmıştı, kendini ve mürettebatını güvence altına almıştı. Müzakerelerden galip çıkan 鄭一嫂 Zheng Yi Sao ve ekibi teslim olmaya başladı.

鄭一嫂 Zheng Yi Sao, masada kazandığı son zaferinden sonra Fujian eyaletinde 張保 Zhang Bao ile yaşamaya devam etti. 32 ve 35 yaşlarındayken 張保 Zhang Bao'dan iki oğlu oldu. 張保仔 Zhang Bao Zi, 36 yaşında bilinmeyen bir sebepten öldü. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'un ise bazı kaynaklara göre ilk mesleğine geri döndüğü ve büyük bir genelev işlettiği söylenmektedir. Diğer bir yandan kumarhane işlettiği iddia edilmektedir. Kesin olan şu ki bir daha denizlere geri dönmemiştir. 1844 yılında, 69 yaşında ölmüştür.⁶⁹

67 Zheng, *a.g.e.*, s.307-308.

68 Ulrike Klausman, Marion Meinzerin ve Gabriel Kuhn, *Women Pirates and the Politics of the Jolly Roger*, London: Black Rose Book, 1997 s.34.

69 Duncombe, *Pirate Women; The Princess, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, vol.11.

Sonuç

Çin jeopolitik konumu itibari ile deniz haydutlarının ihtiyacı olan coğrafi ve ticari koşulları sağlayan bir medeniyettir. Çin denizleri çok sayıda nitelikli limanlara ve adalara sahiptir. Limanlar para akışını sağlayacak ticaret alanıydı. Bulunan adalar ise güvenle saklanılabilecek yuvalar konumundadır. Bu engin sular hem Çinli haydutlar hem de yabancı deniz haydutları bakımından enfes bir platformdur.

Çin’de deniz haydutluğunun başlamasını sağlayan nedenler, sahip olduğu coğrafi koşulların getirisi değildi. Yapılan analizlerin sonucunda söylemek gerekirse Çinlileri yasadışı deniz faaliyetlerine iten, karadaki sosyal durum, istikrarsızlık ve kargaşa ortamıdır. Karada özel mülkiyet kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte mülk soygunları başlamış ve bu soygunlar zamanla denizlerde de baş göstermiştir. Denizlere ilk giden Çinliler, sahiplerinden kaçan köleleri veya otoriteye baş eğmeyen bir avuç kabileydi. O dönemde *deniz haydutluğu* kavramı olmasa da yaptıkları eylemler incelendiğinde günümüzde bu şekilde adlandırılmışlardır. Bu insanlar gelecekte literatürde yerini bulacak olan deniz haydutluğunun temelini atan ve gereken tecrübeyi sağlayan kimselerdi.

Çin’in resmi tarih kayıtlarında “*deniz haydudu*” kavramı ilk kez Doğu Han Hanedanlığında İmparator 永初Yong Chu döneminde geçmiştir. 永初Yong Chu döneminde siyasi yolsuzlukların yanı sıra doğal afetlerde sıkça yaşanır. İmparatorluk bir nevi kaos içindedir. 張伯路Zhang Bo Lu 3000 kişiye liderlik etmiş ve yelkenlerini açmıştır. Yetkililer kayıtlara onu “海賊Hai Zei”, yani *deniz haydudu* olarak yazmıştır. M.S. 109’da başlayan isyan M.S. 111 yılında bastırılmış ve hükümete karşı yürütülen faaliyetler sona erdirilmiştir. Hangi perspektiften bakıldığına göre değişmekle birlikte 張伯路Zhang Bo Lu başarılı bir deniz haydududur ki Çin tarihinde kendisinden bu şekilde bahsettiren ilk kişi olmuştur. Öyle ki Ming İmparatoru 隆慶Long Qing döneminde tarihçiler, 張伯路Zhang Bo Lu isyanını içeren kayıtları inceleyerek resmi otoriteleri ve halkı uyarmışlardır.

Doğu Jin Hanedanlığı imparatoru隆安Long An döneminde gerçekleşen 孫恩Sun En ve 盧循Lu Xun ayaklanması başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Fakat farklı bir açıdan bakıldığında Çin tarihindeki ilk önemli ayaklanmadır ve gerçekleştirilen ilk büyük deniz haydutluğu faaliyeti niteliğindedir. Sui döneminde de faaliyetlerine devam eden deniz haydutları, Tang Hanedanlığı dönemine gelindiğinde farklı bir yönlerini ortaya koydular. Tang İmparatoru 李儼Li Xuan döneminde, 黃巢Huang Chao’nun köylü ayaklanmasına destek vermişler, deniz ve nehirlerde yardım sağlamışlardır. 張伯路Zhang Bo Lu, 孫恩Sun En ve 盧循Lu Xun isyanlarında olduğu gibi deniz haydutları bir kez daha merkezi otoriteye baş kaldırmışlardır. Deniz haydutlarının da desteğini alarak gerçekleştirdiği ayaklanma sonucunda 黃巢Huang Chao, başkent Xian’ı alarak kendi rejimini kurdu, 10 yıl boyunca süren ayaklanma Tang Hanedanlığı’nın düşmesinde etken rol oynamıştır. 黃巢 Huang Chao örneğinde net olarak gördüğümüz durum, deniz haydutlarının sadece denizlerde yasadışı yelken açan suçlular olmasının yanı sıra dolaylı yoldan siyasete de yön verilmesinde etkileri olduğudur.

Toplumun zamanla gelişimi ve değişimiyle deniz haydutluğu faaliyetleri de gelişmiş ve değişmiştir. Song Hanedanlığında, büyük kanal projesi sayesinde Çin’de üretilen malların deniz taşıma ükkelere ticareti başlamış ve uluslararası ilişkiler gelişmiştir. Zengin ticaret gemileri deniz haydutlarının hedefi haline gelmiştir. Deniz ticaretini halk da yapmaya başlamış ve şahsi çıkarlarını gözeten tüccarlar, deniz haydutları ile işbirliği yapar hale gelmiştir. Deniz haydutluğunun kapsamı genişledikçe onlara katılan insanların sayısı da artmıştır. Haydutlar deniz ticaretine başlamışlar ve deniz ekonomisindeki yerlerini almışlardır. Song döneminde siyasi istikrarsızlık ve yolsuzluktan ötürü çoğu köylü mülkünü kaybetmiştir. Fakirleşen halk çareyi denizlere açılmakta bulmuştur. Haydutluğa başlayan halk, kargo ve ticaret gemilerini yağmalamıştır. Dönemin sosyal şartları göz önünde bulundurulduğunda elbette kimsenin zevk uğruna yeni mesleğini deniz haydutluğu olarak belirlemediği anlaşılmaktadır.

Ming Hanedanı’nda denizler daha karmaşık bir hal almıştır. Bir yandan yürürlüğe koyulan deniz yasakları bir yandan yasaklara rağmen deniz taşıma ükkelere keşif seyahatleri vardır. İmparator 永樂 Yong Le’nın ölmesi akabinde 郑和 Zheng He’nın son seyahati sırasında ölmesiyle, Konfüçyüçü öğretileri sürülerek denizcilik tekrardan yasaklanmıştır ve Ming donanması çürümeye terk edilmiştir. Ming’in denizlerden elini ayağını çekmesiyle başıboş kalan sular, deniz haydutluğu faaliyetlerini ileri seviyeye çıkarmıştır. Aslında çoğunluğunu Çinlilerin oluşturduğu, kozmopolit 倭寇 Wokou’lar Çin kıyılarına musallat olmuşlardır. Bu dönemde Ming donanmasının, deniz haydutları ile savaşması gerekirken, Shaolin keşifleri haydutlar ile mücadeleye giriştiler. Çünkü deniz yasaklarıyla, denizle ilişkilerini kesen Ming hükümetinin deniz haydutlarıyla karşılaşacak güce sahip değildir. 郑成功 Zheng Chenggong’un Qing’e karşı direnişi sırasında kayıtlarda 郑成功 Zheng Chenggong’un, deniz haydutlarıyla işbirliği yapmak için bizzat 南澳 Nan Ao adasına gittiği geçer. Ming hükümetinin resmi olarak deniz haydutlarını tanıyıp tanımaması tartışmaya açık bir konudur. Fakat net olan şudur ki; ya kendileri deniz haydutlarından yardım isteyecek kadar yardıma muhtaç bir durumdadırlar ya da deniz haydutları, kendilerinden Minglerin bile yardım isteyebileceği bir güce sahiptirler. 黄巢 Huang Chao ve 郑成功 Zheng Chenggong örneğinde görüldüğü üzere, Çinli deniz haydutları dolaylı veya dolaysız olarak siyasi eylemlerde bulunmuşlardır.

Ming’in ortadan kalkmasının ardından Qing, ülke üzerinde hâkimiyetini pekiştirmeye başladı. Qing hükümeti ne kadar tedbirli davranmaya çalışsa da Çin sularında deniz haydutluğunun kökünü kazıyamıyordu. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao bu durumun en güçlü kanıtıdır. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao’da dikkat edilmesi gereken şey sadece bir deniz haydudun başarılı bir şekilde gerçekleştirdiği faaliyetler değildir. Deniz haydutları tarih boyunca vardı ve günümüz modern dünyasında da hala varlıklarını devam ettirmektedirler. Fakat 郑一嫂 Zheng Yi Sao kocasının ölümüyle liderliğine geçtiği Kızıl Bayraklı Filosuyla, kadın bir deniz haydudu olarak Çin denizlerinde görülmemiş başarılarla imza atıyordu. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao aslında kendisine muhatap bulamasa da batılı kadın deniz haydutlarıyla karşılaştırıldığında rakiplerinin çok ilerisinde bir statüye sahip olduğu söylenebilir. Memur kocasını aldattığı eski korsan/deniz haydudu Calio Jack ile

denizlere çıkan Anne Bonny ve erkek kılığında gemiye giren Mary Read kendi zamanlarına göre gözü kara ve cesaretli iki kadın olarak düşünülebilir. Fakat sonları, ne yazık ki büyük bir acizlik ve çaresizlik içinde hamile olduklarını iddia ederek, infaz edilmemeleri için yalvarırken gelmiştir. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao ise teslim olurken bile kendisini ve mürettebatını güvence altına alacak müzakereler yaparak kadim bir hanedanlığa boyun eğdirmiştir. Qing Hanedanlığı 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'un taleplerini yerine getirmişlerdi çünkü diğer türlü 鄭一嫂 Zheng Yi Sao ile mücadele edecek kuvvete sahip değillerdi. Hanedan, bu durumun çok iyi farkındaydı, 鄭一嫂 Zheng Yi Sao, eylemleri ile bunu onlara kanıtlamıştır. 鄭一嫂 Zheng Yi Sao, teslim oluşundan 30 yıl sonra Afyon Savaşı patlak verdiğinde, 林則徐 Lin Zexu'ye, İngilizlere karşı savaşırken, tavsiyelerde bulunmuştur. Bu da daha sonraki dönemlerde 鄭一嫂 Zheng Yi Sao'un, devlet nazarında da bir statüye sahip olduğunu gösterir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Antony, Robert J.. *Elusive Pirates, Pervasive Smugglers: Violence and Clandestine Trade in the Greater China Seas*, Hong Kong University Press, 2010.
- Antony, Robert, Schottenhammer, Angela (eds.). *Beyond the Silk Roads: New Discourses on China's Role in East Asian Maritime History* [East Asian Maritime History, 14] (Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 2017) [International conference *Beyond the Silk Road: Asian Maritime History and Culture* 海上絲路的延伸: 亞洲海洋歷史及文化, China Maritime Museum Shanghai (August 19-23 2015)]
- Bauer, Susan Wise. *Rönesans Dünyası*, Çev. Mehmet Morah, İstanbul: Alfa Yayınları, 2014.
- Boxer, Charles Ralph. "Piracy in the South China Sea", *History Today*, XXX, 2012.
- Bradford, Alfred S.. *Flying The Black Flag: A Brief History Of Piracy*, USA: Praeger, 2007.
- Burgess Jr. Douglas R.. "Hostis Humani Generi: Piracy, Terrorism and a New International Law", 13U. Miami Int'l&Comp. L, Vol:13, Issue: 2, 2006.
- Ceylan, Fatma Ecem. "Müslüman Çinli Amiral Zheng He'nin Aile Tarihi'ne Genel Bir Bakış", *Current Research in Social Sciences*, Cilt: 2, Sayı: 2, Ankara, 2016.
- Çalık, Tacettin. "Uluslararası Hukukta Deniz Haydutluğu ve Somali Açıklarındaki Deniz Haydutluğu ile Mücadele", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:7, Sayı.1, 2017.
- Duncombe, Laura Sook. *Pirate Women: The Princesses, Prostitutes, And Privateers Who Ruled The Seven Sea*, Chicago Review Press, 2017.
- Fong, Adam. *East-West Center Working Papers*, International Graduate Student Conference Series, No. 26, 2006.
- Görez, Feyza. "Beyliklerden İmparatorluğa Giden Süreç ve İlk İmparator Qin Shi Huang Di" Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Ankara, 2011.

- Hobsbawn, Eric J.. “*Haydutlar*” Çev. Fatma Taşkent, İstanbul: Logos Yayıncılık, 1974.
- Ke, Xu. “Contemporary Maritime Piracy in Southeast Asia”, (Unpublished Ph.D Thesis), National University of Singapore, 2006.
- Klausman, Ulrike. Meinzerin, Marion, Kuhn, Gabriel., *Women Pirates and the Politics of the Jolly Roger*, London: Black Rose Book, 1997.
- Kırilen, Gürhan. *Eski Çin'in Ötekisi Türkler*, Ankara: Gece Kitaplığı, 2014.
- Lancaster, Ryan. “Piety over Piracy: The Shaolin Monks’ Victory against Wokou,” *Saber and Scroll*., Vol. 3: Iss. 4, Article 5.
- Lozan, Seha Meray. “Bazı Türk Antlaşmalarına göre Korsanlık ve Deniz Haydutluğunun Yasaklanması”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 03, 1963.
- Neuman, Karl Friedrich. *History of The Pirates Who Infested The China Sea, From 1807 to 1810*, London, 1831.
- Öktem, Akif Emre, Kurtdarcan, Bleda Rıza. *Deniz Haydutluğu ve Korsanlık: Tarihi ve Hukuki Boyutlarıyla*, İstanbul: Kaptan Yayıncılık, 2011.
- Randrianantenaina, Jean Edmond. *Maritime Piracy and Armed Robbery Against Ships: Exploring the Legal and the Operational Solutions. The Case of Madagascar*, New York: Division for Acean Affairs and The Law of Sea Office of Legal Affairs, 2013.
- Roberts, John Morris. *Kısa Dünya Tarihi*, çev. Mehmet Tanju Akad, İstanbul: İnkılap Yayınları, 2017.
- Sim, Y.H. Teddy. “The Maritime Defence of China: Ming General Qi Jiguang and Beyond”, *Springer*, Singapur, 2017.
- Slatta, Richard W.. “Eric J. Hobsbawm’s Social Bandit: A Critique and Revision”, North Carolina State University, A Contracorriente, 2004.
- Teo, Victor E.. *Southeast Asia between China and Japan*, England: Cambridge Scholars Publishing, 2012.
- Wang, Chong. “Interpreting Zheng Chenggong; The Politics Dramatizing A Historical Figure In Japan, China, Taiwan (1700-1963)” Master Thesis, Hawaii University, 2007, s.5.
- Wen, Haiming. *Çin Felsefesi*, çev. Aysun Güneysu, Kaynak Yayınları, 2014.
- Yingying, Deng. “China’s Legal Enforcement on Anti-Piracy in South China Sea”, *Asian Social Science*, Hainan, Vol:6, No: 6, 2010.
- Yolaç, S. Can. *Herkes İçin Çin Tarihi Siyaset Kültür ve Medeniyet*, Ankara: Olasılık Yayınevi, 2016.
- Zheng, Guangnan. *Zhongguo Haidao Shi*, Huodong Ligong Daxue Chubanshe, Shanghai, 1998. (郑, 广南, 中国海盗史, 上海, 华东理工大学出版社, 1998.)
- 后汉书·張法滕馮度楊列傳·5·張法滕馮Houhan Shu·Zhang Fa Teng Feng Du Yang Liezuhan·5·Zhang Fa Teng Feng (Online 28.10.2020) <https://ctext.org/dictionary.pl?if=en&id=75133>
- 越人 Yue Ren (Online: 08.12.2020) <https://baike.baidu.com/item/%E8%B6%8A%E4%BA%BA/22219625>
- 大运河Da Yunhe (Online:09.12.2020) <https://baike.baidu.com/item/%E5%A4%A7%E8%BF%90%E6%B2%B3/35356>
- 張角Zhang Jue (Online:11.12.2020) <https://baike.baidu.com/item/%E5%BC%A0%E8%A7%92/1103>